

Необходимата илюзия: Възможната институция в *Swimming Pool*

Разговор на Калина Цонева с Виктория Драганова, Любомир Драганов и Радостин Седевчев

От април до юни тази година пространството за съвременно изкуство *Swimming Pool* организира проекта „Възможната институция“. Това е платформа, чиято цел е да изследва институциите и процесите на институиране у нас посредством сътрудничество между участниците, по-голямата част от които са от полето на изкуството. Всеки от тях допринася с индивидуален проект, свързан с темата, а освен това в програмата има още срещи, уъркшопи и перформанси. Срещите-разговори, организирани по време на проекта, се фокусират върху връзката, която се изгражда с културните институции, като целта е да се търсят нови посоки и значения на институиране. Няколко дни преди финалните срещи и уъркшопи проведем разговор с някои от участниците, за да ги попитам как си представят те възможните институции и по какъв начин са преосмислили възгледите си в хода на проекта.

Виктория Драганова е куратор и писател. През 2015 г. основава независимото пространство за съвременно изкуство *Swimming Pool* в София, което се занимава с артистични и кураторски проекти, фокусирани върху артистичното образование и политиките за изкуство.

Любомир Драганов има бакалавърска степен по психология от Софийския университет и магистърска по артистични психо-социални практики от Нов български университет. Автор е на аудио-визуални творби, а в момента развива и собствено „Студио за преживявания“.

Радостин Седевчев е художник, като фокус в творбите му е паметта и изследването на миналото чрез намерени обекти, снимки, документи, както и тяхното преосмисляне в настоящето.

К. Ц.

Калина Цонева: Разкажете с няколко думи за своя принос в проекта „Възможната институция“ и как общуването с останалите участници допълни (или пък промени) твоите възгледи по темата.

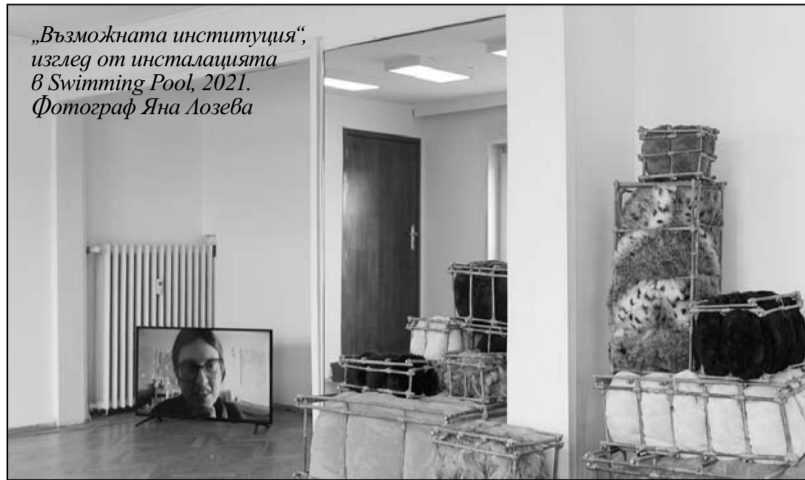
Виктория Драганова: Като куратор и инициатор на проекта задачата ми бе да задам рамка, която да даде поле за резонанс, но и индивидуално действие (и отговорност). Това е и идейно продължение на разбиранията за институционалност, заложили в *Swimming Pool* и неговата програма. И в крайна сметка проектите на артистите в тяхната взаимосвързаност създадоха една нова „възможна институция“, която се наслади в съществуващото институционално пространство и влезе в диалог с него – един друг, много продуктивен хоризонт на общуване.

Радостин Седевчев: Моята работа в проекта „Възможната институция“ е свързана с един парадоксален геометричен обект, наречен „тръба на Торичели“. Парадоксалното в случая е, че тръбата може да бъде едновременно крайна в своя обем и в същото време безкрайна в своята повърхност. Чрез този илюзорен обект виждам възможната институция, едновременно пълна със структури, хора, материалност, и в същото време безкрайна в своята функция, концептуалност и разпространение. Работата ми е свързана с останалите участници в проекта, защото се зароди вследствие на разговорите, които имахме като група. Разговори, които, честно да си призная, бяха много по-различни от това, което си представях в началото.

Любомир Драганов: Аз предлагам един пътеводител, в който всеки може да си основе собствена вътрешна институция, като сключва договор с тази част от себе си, която се грижи добре за него и може да го защити от илюзорните представи. Подобен процес, но групов, се осъществява в ателиетата, които направлявах. Срещите с другите участници някак си прелетяха личните и междуличните стремежи в нова за мен форма.

К. Ц.: Какви са според вас границите, които съществуващите в момента институции налагат? Какви са и възможностите за освобождаване, както и за фантазиране на едно различно институиране?

А. Д.: Институциите оправдават съществуването си, като налагат определена представа за действителността, според която те са необходими. Тази представа няма как да не бъде ограничена, както и моето преживяване, ако не си давам сметка, че е такава. Подвластен съм на представите си. В същото време вярата в представата за възможното достатъчно освобождаване е условие

„Възможната институция“, изглед от инсталацията в *Swimming Pool*, 2021. Фотограф Яна Лозева

за неговото нарочно случване. Имам варианта да приема някое мое разбиране като едновременно съществуващо и не единствено възможно. Става въпрос за отношение към себе си на доброжелателен и искрен приятел, нещо, което вероятно всеки може да си представи.

Р. С.: Трудно е да се говори конкретно за институциите въобще. Именно затова и диалогът по време на проекта ни беше насочен към различни институции в конкретика, но в целостта си беше много абстрактен, генерално ориентиран към идеята за институция и институиране; реално самото „казване на нещо“ вече е институиране, както отбеляза мой приятел на откриването на изложбата.

К. Ц.: Можем ли да говорим за нови значения и посоки на институиране? Ако приемем, че институирането е един постоянен процес по започване отначало и поставяне на основи, но и едно устояване на времето въпреки всичко, то накъде ни води новото започване отначало и ще устои ли на времето?

Р. С.: Не мисля, че можем да говорим за нови значения на думата „институиране“, но си мисля, че можем да я използваме по-свободно и без предубеждението, което самата дума носи.

В. Д.: Проектът въвежда понятието „институиране“ с цел да представи възможността за една променяща се, чувстваща, грижеща се, мислеща, мечтаеща институционалност. А когато връщам понятието „институция“ към латинското му значение на „основавам“, то причината за това е да го свържа с момента на създаване, който е и момент на емергентност, на поетичност – на търсенето на глас, език, метафора, през която една общност, състояща се от хора, животни, растения, предмети и идеи, да може да измисли себе си. Устойчивостта в такъв случай би била споделено движение.

А. Д.: Едно по-широко разбиране за това как съществува институцията може да обхване всеки начин на взаимодействие, който съществува, независимо от това кой участва в него. В една институция се очакват определени позиции и взаимодействия между тях, които съществуват независимо от участващите и техните желания, като независеща от тях реалност, с която имат избора да се съобразят. В същото време тя придобива реалност именно чрез съобразяването с нея. Но за да се случи то, тя трябва да стане част от представата за това какво да очакваме от себе си и от другите. Всъщност понякога, когато говорим на себе си или на друг по определен начин, ние почти цитираме реплики и отношения, които са се появили в контекста на институциите, с които сме си взаимодействали. Можем да го правим и автоматично, без да отчитаме адекватността спрямо актуалния момент. Една посока, която предлагам в случая, е вниманието към случващото се тук и сега и най-вече създаването на собствена вътрешна институция, представляваща така желаното приемащо и доброжелателно отношение към нас и към другите, но и противопоставянето на някои представи и отношения. Всъщност всеки път, когато човек направи нещо подобно, той поставя начало, което е тук и сега. Това е неустойчиво, защото човек рано или късно ще забрави за себе си или за другия, но когато отново си спомни, точно в този момент това губи значение, защото отново става автор на взаимодействието със самия себе си и с другите.

К. Ц.: Какво е нужно, за да се заздравя връзката ни с институциите? За да се живее заедно с тях, а не въпреки тях? В тази връзка радикализиране ли е необходимо, за да се утвърди една възможна нова институция, или напротив – приемственост с миналото и настоящето?

А. Д.: Оставам с впечатлението, че здравата връзка с институциите и живеенето заедно с тях е вече постигнато от някои служители, оползотворяващи добре

властовите позиции, които заемат. Понякога това става дори за сметка на тези, принудени да живеят въпреки тях. Последните се случва и да се радикализират. Това въставане ми изглежда като приемственост на дълга традиция от подобни борби. Спрямо същите приемането на позицията на потърпевши лишава човек от преживяване на авторство върху живота му и не е препоръчително. Поради тази причина някои хора са склонни да отхвърлят въобще идеята, че са потърпевши, дори на пръв поглед да изглеждат такива. Възможен изход е институциите да не причиняват вреда и да подкрепят хората в това те самите да управляват живота си. В същото време много от тях претендират, че точно това правят.

Р. С.: Според мен отговорът се крие в някакъв вид критична приемственост, която да може едновременно да е наясно с миналото и да осъзнава настоящето.

В. Д.: В проекта търсехме на първо място да осъзнаем какви всъщност са представите ни за институции и какви са връзките, които имаме с тях. Оттук нататък се опитахме да фантазираме и измисляме нови институции, институционалности, институираня, защото аз лично смятам, че не критиката, а фантазията съдържа еманципаторен потенциал. И това бе залегнало в основите на този проект – да си представим, да припознаем институцията като инструмент за колективно действие.

К. Ц.: Каква е ролята на изкуството в процеса на институиране и може ли да се измери то в категориите, с които институциите оперират? Как се свързват лично и общо в процеса по създаване на институцията?

Р. С.: Не мисля, че изкуството напълно може да се впише в каквито и да било фиксирани категории, именно затова и различните арт институции имат толкова различни структури и начини за опериране. Може би отговорът е именно в баланса между лично и общо в процеса на създаване! Тук може би е интересна препратката, която Стефан Иванов прави за „трагедията на общите блага“ в своята работа.

А. Д.: Възможната книга „Изкуството на институирането“ най-вероятно предлага простото правило, че което може да бъде отчетено, може да бъде измерено. Освен това дори не е необходимо измереното да бъде нещо същностно. Съвсем личното може да бъде отчетено, но още не е намерен достатъчно добър начин да се сравни с общото.

В. Д.: Проектът се стреми да даде още едно измерение на институциите – не само като социологически, правни или икономически организации, а и като поетичен акт на общността. Самите арт институции биха били онези метаинституции, които изследват възможностите на институциите по принцип – които осмислят съществуващите, но и измислят нови.

К. Ц.: Има ли нещо отвъд институцията? Фикция ли е наистина тя, или норма, която ни е необходима, за да съществуваме пълноценно?

А. Д.: Отвъд институцията е само всичко това, за което никой нищо не знае, защото дори само посочено, нещото става част от обща представа.

Фикцията се превръща в истина, когато започнем да се съобразяваме с нея в своите действия. Понеже единственото, което можем да знаем, се съдържа в представите, а те са винаги непълни и в същото време не можем без тях, институцията се явява необходима илюзия. Но все пак представата, че е илюзия, от която се нуждаем, помага да се справяме с неизбежните разочарования, както и да осъзнаваме повече аспекти на случващото се.

В. Д.: Институцията е едновременно фикция и норма в цялата парадоксалност на това съчетание – институцията често сама пише разказа за себе си, монополизирайки контрола върху интерпретациите за себе си.

Р. С.: Според мен всяка форма на взаимно съществуване е вид институиране.

К. Ц.: За финал – с една дума: коя институция е възможната институция? :

А. Д.: Не-възможната.

Р. С.: За мен това е адаптивната институция.

В. Д.: Няма невъзможна институция, но нека са по-възможни грижещи се и мечтаещи институции.

С подкрепата на Столична община

